

Eendenmossels en zeepokken

John W.M. Jagt

Buitenbeentjes zijn het, die eendenmossels en zeepokken. Vaak worden ze aangezien voor een fragment van een schelp of iets anders dat niet de moeite verdient meegenomen te worden. Ze verdienen echter beter, deze gepantserde geleedpotigen, die met een reeks uitgestoken vangarmpjes voedsel vergaren en die samen de groep Cirripedia of rankpotigen vormen.

Eendenmossels

Eendenmossels zitten hun hele leven vast aan een ondergrond; vaak is dat drijfhout. De steel is bij sommige soorten voorzien van kalkelementen (Pl. 15, fig. 4) die ook fossiel worden gevonden. Het capitulum, het pantser dat het dier omhult, bestaat uit een variabel aantal kalkplaten, waartussen zich huid bevindt. Na de dood van het dier worden deze platen door de gassen die tijdens het rottingsproces vrijkomen uit elkaar gedrukt, waardoor ze verspreid raken.

Min of meer complete capitula zijn uitermate zeldzaam. Gelukkig zijn zelfs losse platen zonder meer op naam te brengen. Een voordeel is daarbij, dat elk geslacht zijn eigen kenmerkende platen heeft, waarbij - met uitzondering van de carina en het rostrum - alle platen spiegelbeeldig zijn. Er bestaat dus een rechter- en een linker scutum, een linker- en rechter tergum enz. Tijdens de groei verandert de vorm van de plaat niet; dit is goed te zien aan de groeilijnen op de diverse platen. Dit maakt determinatie tot op de soort een stuk makkelijker. Ook kenmerkende versiering uit lijnen, al dan niet gekruist, helpt.

Vooraf gruislagen aan de basis van de diverse members zijn soms rijk aan eendenmosselplaten. Ook drijfhout, al dan niet verkiezeld, moet goed worden bestudeerd omdat hierop hele 'kuddes' eendenmossels gezeten kunnen hebben.

Het feit dat resten van deze dieren plaatselijk zeer algemeen zijn verklaart waarschijnlijk dat ze al vroeg de nodige aandacht hebben gekregen. De Maastrichtse apotheker Joseph de Bosquet (1854a, 1857) correspondeerde zelfs met Charles Darwin over deze dieren. Beide heren noemden nieuwe, fossiele soorten naar elkaar. Is een beter teken van onderling respect denkbaar? De Bosquet heeft zijn werk goed gedaan; de door hem ingevoerde soortnamen zijn nog steeds in gebruik (op één na). Recent onderzoek heeft

echter aangetoond dat er toch nog meer soorten zijn, die binnenkort van een naam zullen worden voorzien. Bovendien zijn we nu in staat de stratigrafische reikwijdtes van de soorten beter te bepalen. Op die manier kunnen eendenmossels zelfs stratigrafische waarde hebben.

Zeepokken

De zeepokken die in de St. Pietersberg voorkomen behoren niet tot de groep die we zo goed kennen van de Nederlandse kust, maar tot de asymmetrische Verrucidae (Pl. 15, fig. 23-27). Ook deze dieren hebben een harde ondergrond nodig. Vaak zijn ze te vinden op oesterschalen, en soms op sponzen, van welke ze de uitstroomopeningen als primaire voedselbron hebben benut.

Literatuur

Bosquet (1854a, 1857), Withers (1935), Jagt (1994) en Jagt & Collins (1999).

Adres van de auteur

J.W.M. Jagt
Natuurhistorisch Museum Maastricht
Postbus 882
6200 AW Maastricht
mail@nhmmaastricht.nl

Plaat 15

1-4. *Calantica (Scillaelepas) darwiniana* (BOSQUET 1854a), tergum (1), x 3, scutum (2), x 3, carina (3), x 3, en steelplaat (4), x 7. Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: Valkenburg, Gronsveld, Schiepersberg, Emael en Nekum Members.

5. *Proverruca? smeetsi* (BOSQUET 1854a), vast scutum, x 4. Formatie van Maastricht: Meerssen Member.

6. *Brachylepas guascoi* (BOSQUET 1857), carina, x 3. Formatie van Maastricht: Meerssen Member.

7-9. *Calantica (Scillaelepas) gracilis* (ROEMER 1841), carina (7), x 2, tergum (8), x 2, en scutum (9), x 2. Formatie van Maastricht: Meerssen Member.

10. *Arcoscalpellum pulchellum* (BOSQUET 1854a), tergum, x 4. Formatie van Gulpen: Lanaye(?) Member. Formatie van Maastricht: Gronsveld en Emael Members.

11-13. *Cretiscalpellum glabrum* (ROEMER 1841), carinale latum (11), x 3, tergum (12), x 3, en carina (13), x 2. Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: Valkenburg, Gronsveld, Emael, Nekum en Meerssen Members.

14. *Virgiscalpellum radiatum* (BOSQUET 1857), scutum, x 3. Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: Valkenburg, Gronsveld en Emael(?) Members.

15. *Calantica (Scillaelepas) bosqueti* WITHERS 1935, scutum, x 4. Formatie van Maastricht: Meerssen(?) Member.

16-18. *Virgiscalpellum darwinianum* (BOSQUET 1854a), tergum (16), x 3, carina (17), x 3, en rostrum (18), x 3. Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: Valkenburg, Gronsveld en Emael Members.

19. *Virgiscalpellum hagenowianum* (BOSQUET 1854a), carina, x 3. Formatie van Maastricht: Emael en Nekum Members.

20-22. *Arcoscalpellum gracile* (BOSQUET 1854a), carina (20), x 3, cardinale latum (21), x 3 en tergum (22), x 2. Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: Valkenburg, Gronsveld en Emael Members.

23. *Verruca pusilla* BOSQUET 1857, rostrum en vast scutum, x 8. Formatie van Maastricht: Nekum(?) en Meerssen Members.

24-27. *Verruca prisca* BOSQUET 1854a, beweeglijk tergum (24), x 8, vast scutum (25), x 8, vast tergum (26), x 8 en 'carina' (27), x 8. Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: Gronsveld, Emael en Nekum(?) Members.

